

POSTER SESSION
27 May 2014 TUESDAY 10.15-11.00

BİTKİSEL DROGLARIN AKTAR-ECZÂHÂNE-ECZANE SERÜVENİ

Selin Aktar¹, Gözde Elgin Cebe²

¹MSc. Bio., Ege University, Faculty of Pharmacy, Dept. of Pharmaceutical Botany, İzmir, aktarselin@hotmail.com

²Assoc. Prof., Ege University, Faculty of Pharmacy, Dept. of Pharmaceutical Botany, İzmir, gozde.elgin@ege.edu.tr

Osmanlı İmparatorluğu döneminde, Anadolu'da drog ihtiyacı aktarlar tarafından karşılanmaktaydı. Aktar; ilaçların yapılmasında kullanılan doğal kaynaklı hammaddeleri satan kişiler için kullanılan genel bir terimdi. Bu terimin Arapça "Attâr" (güzel kokular satan) veya "Akkar" (devaların aslı ve kökeni) kelimelerinden geldiği kayıtlıdır. Aktarlar "Üstad Aktarlar", "Gezici Aktarlar" ve "Yahudi Aktarlar" olarak 3 gruba ayrılıyordu. Ayrıca nadir drogları bulunduran "İnce Aktarlar" bulunmaktaydı. 19. yüzyılda eczanelerin açılması, tedavi alanına hazır ilaçların girmesi, bazı aktarların hazır ilaç satmaya başlamaları eczaneler ile aktarlar arasında büyük bir rekabetin oluşmasına neden oldu. Bu karışık dönemden sonra, ilaç yapımı ve satışının sadece eczanelere bırakılması amacıyla, 1885 yılında "Attarlar ve Kökçüler Nizamnamesi" yayınlandı. Bu nizamname ile aktarların zehirli drog ve bileşikler, terkibi gizli ilaçları ve tıbbi müstahzarları satmaları ve hekim reçetelerine göre ilaç hazırlamaları yasaklandı ve sadece belli drogları satmalarına izin verildi. 1800-1923 yıllarını kapsayan "Osmanlı Eczacılığı" döneminde eczacılar, halkın ilaç gereksinimini karşılamış ve tıbbi müstahzarlar hazırlayarak halk sağlığının korunmasına hizmet etmişlerdir. Bu dönemde eczâhânedeki droglar, üzerinde Fransızca veya Latince isimleri yazılı çekmeceler içinde bulunmaktaydı. Zamanla hazır ilaçların tedavi alanına egemen olmasının bir sonucu olarak, eczacının "ilaç yapma" görevi büyük oranda "ilaç satma" şekline dönüşmüştür. Bu değişikliğe bağlı olarak da, ilaç hammaddesi ve ilaç hazırlama laboratuvarı olan "eczâhâne", bir ilaç satış yeri olan "eczane" şeklini almıştır. Günümüzde bitkisel droglar sınırlı sayıda eczane tarafından halka ulaştırılmakta, genellikle kontrolsüz bir şekilde aktar veya benzeri yerlerde satılmaktadır. Droglar ve bitkisel kaynaklı ürünler sadece eczanede, eczacı tarafından halka ulaştırılmalı ve hekime danışılmadan kullanılmamalıdır.

Anahtar Kelimeler: Bitkisel drog, aktar, eczane

ADVENTURE OF HERBAL DRUGS THROUGH HERBAL SHOP-DRUGSTORE-PHARMACY

During the Ottoman Empire period, herbal drugs were provided by “aktar”s in Anatolia. Aktar was a general term used for people who used to collect raw materials from nature and prepare medicinal herbal remedies. The word “Aktar” is derived from the Arabic term “Attar” (fragrance dealer) or “Akkar” (the origin of treatment). Aktars were divided into 3 groups that were “Master Aktar”, “Itinerant Aktar” and “Jewish Aktar”. On the other hand there was “Special Aktar” who sells the rare and special herbal drugs. During the 19th century pharmacies were opened up, medicinal preparations were began to be used for treatment and the aktars had started to produce and had sold the same preparations as well. That caused a competition between the aktars and pharmacists. After this complicated period, in 1885 “Regulations for Attar and Root Collecters” was released that allows only pharmacists to produce and provide herbal remedies and medicinal preparations. Marketing of poisonous herbal drugs and toxic compounds, providing the private recipes and medicinal preparations and preparing medicinal products according to the physician recipes were prohibited for aktars and they were allowed to sell only specific herbal drugs. Through the “Ottoman Pharmacy” period between 1800-1923, the medicinal drug requirement of the public was provided by the pharmacists and they had served to protect public health with medicinal preparations. During this period, the medicinal herbal drugs were stored at “Eczâhâne” in the drawers labeled with French and Latin names of drugs. Over the years, the usage of medicinal preparations were increased and the herbal remedies were replaced by medicinal preparations. As a result the main task of pharmacist, medicinal drug preparation transformed into selling and the medicinal drug preparation laboratories “Eczâhâne” transformed into pharmacies “Eczane”. Nowadays, herbal drugs are provided to the public by a limited number of pharmacies and usually are sold in an uncontrolled manner by aktars or herbalist shops. Herbal drugs and medicinal herbal products should be provided only by the pharmacists and should not be used without consulting a physician.

Keywords: Herbal drug, herbal shop, pharmacy